

СТАНОВИЩЕ

От проф. Иванка Стамболова, дм
Катедра „Здравни грижи“
Факултет по обществено здраве, София

ОТНОСНО: КОНКУРС ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА НАУЧНАТА СТЕПЕН „ДОКТОР НА НАУКИТЕ” В ОБЛАСТ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ 7.” ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СПОРТ” , ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 7.4 „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ” И НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ”

Съгласно Заповед РК-109-262 /25.05.2018г. на Ректора на МУ ”Д-р Параскев Стоянов” Варна, проф. Д-р Красимир Иванов, д.м.н. като външен член на научно жури съм определена от Председателя на научното жури да подготвя становище за академичната длъжност „Доктор на науките” на проф. Соня Тончева, д.м.

Биографични данни

Соня Колева Тончева е родена на 29.09.1960г. в гр. Шумен. През 1981 г. завършва ПМИ в гр. Шумен , специалност „Детска медицинска сестра” . През 1988г. същата се дипломира успешно в ВПИ - Шумен, специалност Биология, а през 2001г. придобива втора магистърска степен по специалността „ Социални дейности”.

От 2003г. Тончева има Диплома за придобита образователна и научна степен “доктор” № 28327/24.02.2003г., ВАК, София, а от 2005г. Свидетелство за научно звание “доцент” №23323/27.12.2005г., ВАК, София. През 2013г. Кандидата придобива Диплома за академична длъжност „професор“ по научна специалност: “Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“, МУ – Варна.

От 2007г. проф. Соня Тончева има Свидетелство за призната специалност по Медицинска педагогика, МУ – Варна.

През 1990 г. проф. Тончева започва работа като преподавател в ПМИ гр. Шумен, а една година по – късно (1991г.) става негов директор до 2000г. През следващите 5 години е заместник директор на МК Шумен. От 2006г. проф. Соня Тончева е назначена в МУ Варна, като „доцент” и първи ръководител на новоизградената катедра „Здравни грижи” и остава на този пост до 2015г.. От 2015г. при разкриване на Филиал Шумен на Медицински университет Варна проф. Тончева е избрана да заеме длъжността „Директор” на филиала в град Шумен. През годините е канена като гост лектор в Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“ в гр. Шумен, Варненски свободен университет – Варна и Медицински университет Плевен.

Проф. Соня Тончева има 17 докторанти по специалността Управление на здравните грижи, от които 11 успешно защитени. Участва като председател и член на Научни журита в МУ- Варна, МУ- Плевен, РУ „Ангел Кънчев“- Русе, БУ „Проф. А. Златаров“, Тракийски университет – Ст. Загора, като изготвящ рецензии и становища в процедури за придобиване на ОНС “Доктор“, НС „Доктор на науките“ и АД „асистент“.

„главен асистент“, „доцент“ и „професор“. Ръководител е на специализанти по „Медицинска педагогика“ и „Медицинска (акушерка) сестра в ПЗП“. Професор Тончева има участия в редакционни колегии в български национални и чуждестранни специализирани издания: Списание „За средните медицински кадри“ (ВМИ – София) Член на редакционната колегия 1993 – 1995; Списание „Здравни грижи“ (БАПЗГ) като научен консултант (2006 година) и член на редакционната колегия (2003) и в момента; Електронно издание на ФОЗ, МУ Варна – Зам. главен редактор (2015 и в момента); Списание за медицинските сестри, Битоля, Македония – член на редакционна колегия; Евразийски журнал, Одрин, Р Турция, - член на редакционна колегия.

Проф. Тончева има редица участия в проекти и обучения в страната и чужбина, автор и съавтор на учебници и учебни помагала, автор на значителен по обем научна продукция статии и обзори, автор на учебни програми и преподавател по основни учебни дисциплини, ръководител на дипломанти и докторанти, активен участник в различни комисии и научни журита. Членува в престижни организации, член на УС на БАПЗГ и дългогодишен председател на Комисията по качество към нея. Носител редица награди, както и на престижната награда „Лесис Кепра“ за научни приноси към сестринството на БАПЗГ. Член е на Областен съвет на БЧК – Шумен, Европейската и Българска асоциация по обществено здраве. От 2016 година и в момента е Национален консултант по здравни грижи.

Ползва руски и немски език. Кандидатката има умения за работа с компютър, социални и организационни умения и компетентност.

Общи аспекти на дисертационния труд

Дисертацията е с обем 284 страници, онагледена със 102 фигури и таблици. Използваните литературни източници са 199, от които 127 на латиница. Във връзка с дисертационния труд са представени 24 публикации, от които и един монографичен труд.

Настоящият научен труд е резултат от дългогодишна работа и научно-практическо продължение на усилията на автора, който има ценен педагогически опит и академичност в областта на сестринството.

Темата на дисертационния труд „Супервизия и наставничество в сестринството“ е актуална и значима, свързана с настъпилите обществено-политически и социални промени през последните години, както и променената здравна политика и отражението ѝ в здравеопазването. Включването на България в Европейския съюз постави на дневен ред синхронизирането на националните стандарти с европейските по отношение на сестринската професия.

Дисертационният труд на проф. Соня Тончева отговаря на изискванията за завършен труд. Той е структуриран по следния начин:

1 стр. заглавна страница	70 стр. резултати
1 стр. Използвани съкращения	81 стр. Правен анализ, теоретичен и практически модел
3 стр. Съдържание	6 стр. Изводи, препоръки, приноси
75 стр. Литературен обзор	2 стр. Публикации по темата
2 стр. Хипотеза, цел и задачи	29 стр. Литература, приложения
7 стр. Контингент и методи	

Теоретичен обзор

В литературния обзор се изяснява и представя супервизията и наставничеството в своята същност и като процес, тяхната роля в сестринството у нас и в страни като Великобритания и Австралия. В България „супервизия“, не се свързва с дейността на медицинската сестра, тъй като не е правно регулирана като дейност и това е ключов проблем, който проф. Тончева разработва и представя, изяснява доколко клиничната супервизия трябва да се развива в сестринството у нас и това е важно за признаване на автономна сестринска практика в рамките на придобитата професионална компетентност. Повишените изисквания за по-високо качество и ефективност, както в процеса на обучение, така и в индивидуалната професионална дейност на медицинските сестри, налагат нов преглед на принципите, задачите и критериите за успешно наставничество.

Контингент и методи

Целта на дисертационния труд, поставените 12 релевантни задачи и използваният инструментариум са правилно и ясно формулирани и описани, изцяло отговарят на изискванията на такъв труд. Обхванатият контингент в проучването са шест групи респонденти :

Две групи от експерти - Първа група – Преподаватели от Катедрите по Здравни грижи на университетите в страната, (n=42) и Втора група – Главни медицински сестри на Университетски, многопрофилни и специализирани болници от страната(n=31)

Трета група – студенти от специалност „Медицинска сестра“ от първи до четвърти курс (n= 260);

Четвърта група – наставници на студенти от специалност „Медицинска сестра“, (n=189);

Пета група - студенти – дипломанти, обучаващи се в магистърска програма по УЗГ (n=167);

Шеста група – експерти, главни медицински сестри (n=27)

Използвани са разнообразни методи (**Анкетен метод, Полустандартизирано интервю, Документално – съдържателен метод и Анализ на съдържанието на студентски есета**), които са подходящи и дават показателни резултати по проблема.

Дискусия

Приложената дискусия е задълбочена и представя резултати от проучено мнение на експерти (главни медицински сестри от различни градове в страната (31) с придобита ОКС „Магистър“ по специалност Управление на здравни грижи и преподаватели от ВУЗ, където се обучават медицински сестри (42), относно необходимостта от подготовка на супервайзори и въвеждане на клинична супервизия в сестринската практика са изключително ценни. На базата на проучен международен опит и задълбочен анализ на сестринската практика е предложен Модел и Континиум на сестринска клинична супервизия.

Изводи

Проведеното проучване доказва нагласа за въвеждане на супервизия в сестринството в България, като се очертават необходими условия за това – промяна в законодателството, разкриване на специализация „Клинична супервизия“ за медицински сестри и ясно дефиниране на компетенциите на супервайзора.

Академично подготвената медицинска сестра здравеопазната система в България има сериозен ресурс, който може да бъде насочен към осъществяване на автономни непрекъснати грижи както за болните, така и за здравите хора, възрастните и децата, при прилагане на супервизия и наставничество. Поради неизползване на този ресурс, се задълбочават проблемите, свързани с грижите за бременните жени и майките, както и за старите хора, които имат нужда от консултации и подкрепа .

Предложените от проф. Тончева модели на „Супервизия“ и „Наставничество“ , приложими в България, на базата на проучената литература и получени резултати могат да бъдат добра основа за прилагане на научен подход и създаване на възможност медицинските сестри да обсъждат въвеждане на супервизия в България.

„Супервизия“ в сестринството у нас, според мнението на експертите, може да допринесе за промяна в качеството на здравните грижи, автономна дейност на медицинската сестра и издигане престижа на професията.

Приноси

- ***теоретични***

Разработен е Теоретичен модел за прилагане на наставничество в обучението на студентите от специалност „Медицинска сестра“, който включва: Правила за качествена организация на практическото обучение, Алгоритъм за приемане на студенти в УПБ, Роли на субектите в наставническия процес – преподавател, студент, наставник.

Разработен е теоретичен Модел на супервизия, приложим в България, като се взема предвид законовата рамка и националния контекст и традициите за развитие на сестринството у нас.

На базата на направен правен анализ е предложен Континиум на супервизията в сестринството за България както и Модел за професионално развитие с участие на супервайзор и наставник.

- ***практико-приложни***

Разработен е Практически модел за ефективно наставничество в обучението на медицинските сестри, който съдържа собствен инструментариум, който улеснява прилагането му – средства за връзка между УПБ и МУ, фиш за оценка на стажант сестра, Книжка на стажанта за преддипломен стаж, Дневник за наблюдение и контрол (практически приложен в дейността на КЗГ).

Разработен е Алгоритъм за подбор на наставници, който включва – етапи на подбора, критерии за подбор на наставници, качества на добрия наставник (практически приложен в дейността на КЗГ).

Разработена е Процедура за възприемане и развитие на наставничеството при обучение на студенти от специалност „Медицинска сестра“, която е апробирана в МУ Варна , разработен и предложен е Проект на длъжностна характеристика на наставника

Автореферат

Предложеният автореферат е в обем от 112 стр., напълно отговаря на изискванията и в значителна степен представя структурата на дисертационния труд

Отразяване на научните публикации на кандидата в литературата

Представена е справка за общо 202 цитирания, от които 87 за периода до 2012 година и 115 цитирания в периода 2013-2018г. Цитиранията са посочени в български периодични източници от депозитариума на Медицинска библиотека на МУ Варна.

В заключение:

Дисертационният труд на проф. Соня Тончева отговаря на критериите, заложиени в ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника за устройството и дейността на МУ Варна и убедено препоръчвам да и бъде присъдена научната степен „доктор на науките“ по научната специалност „Управление на здравните грижи“.

06.06.2018г.

проф. Иванка Стамболова д.м.